

A TERRORIZMUS ELLENI KÜZDELEM
MAGÁNBIZTONSÁGI SZEREPLŐINEK
TEVÉKENYSÉGE¹

A TERRORIZMUS FOGALMA(I)?

A terrorizmussal, illetve a terrorizmus elleni küzdelemmel foglalkozó írások jelentős része a jelenség fogalmi magyarázatával kezdi sorait.² A véleménnyel egyetértve, de a sablonosságot kerülve, magam is lényegesnek érzem a terrorizmus fogalmának bemutatását.

A *Hadtudományi szaklexikon*³ alapján a terrorizmus tömör megfogalmazása nehéz, mert körülményeiben különböző, és céljait, eredményeit, illetve módszereit tekintve is eltérő képet mutat. A terrorizmus mögött mindig valamilyen leszámolási, visszacsapási, megfélemlítési szándék húzódik meg, és ehhez társul egy politikai, ideológiai vagy vallási eszme, amely az erőszak legitimációjául szolgál. A *Rendészet-tudományi szaklexikon*⁴ szerint pedig a terror megfélemlítő, kegyetlen, erőszakos módszer(ek), eljárás(ok), egyénnel, tömegekkel vagy társadalmi osztályokkal szemben, főként hatalmi, politikai céllal.

A „terror” szó a latin nyelvből származik, és ijedtséget, rémületet, rettegést jelent, ezt vette át a francia nyelv *terreur* formában. Jelenleg használatos értelmezésében először a francia forradalom korában használták a *régime de la Terreur* kifejezést, ugyanis a jakobinus diktatúra alatt működő Közjóléti Bizottság ügynökeit nevezték terroristáknak. Szintén a francia történelemben gyökerezik a *Terreur blanche*, azaz a fehérterror fogalma, amely eredetileg a Bourbonok fehér zászlajára célozva a restauráció utáni véres megtorlást jelölte.⁵

A NATO⁶ által használt hivatalos katonai megközelítés szerint „a terrorizmus erő vagy erőszak személyek vagy vagyontárgyak elleni törvénytelen alkalmazása,

¹ A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a TKP2021-NVA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

² VASS 2009: 10.

³ KRAJNC 2019: 1085.

⁴ BODA 2019: 559.

⁵ KRAJNC 2019: 1085.

⁶ North Atlantic Treaty Organisation (NATO): Észak-atlanti Szerződés Szervezete.

illetve azzal való fenyegetés abból a célból, hogy kormányokat vagy társadalmakat befolyásoljanak vagy félemlítsenek meg valamilyen politikai, vallási vagy ideológiai cél elérése érdekében”.⁷ A megfélemlítés és a félelem pedig tekinthető a terrorizmus egyértelmű hozadékának, különös tekintettel arra, hogy a cselekmények közvetlen áldozatait, károsultjait legfeljebb szimbolikus kapcsolatban állnak az akciók valódi céljával, véletlenszerű kiválasztásuk pedig többnyire csak másodlagos jelentőségű. Ugyancsak a félelemkeltést és a terrorizmus közvetlen és közvetett hatásait erősíti – ezáltal a terrorista szervezetek céljait szolgálhatja – a hatásvadász média jelenléte, amely gyakran élő adásban közvetíti és fokozza az amúgy is borzasztó valóságot, növeli a félelmet.

Az egységesen elfogadott fogalom hiánya egyfelől hátráltatja a különböző szervezetek közötti együttműködést, másfelől pedig gátolja azt, hogy objektív információkat szolgáltatthasson a média. Következésképpen hozzájárul a terroristák célkitűzéseinek könnyebb teljesüléséhez.⁸

Egységes fogalmi meghatározástól függetlenül az AKCS–EU Közös Parlamenti Közgyűlésének a nemzetközi terrorizmus felszámolását célzó új intézkedések bevezetésének sürgető voltáról szóló (2018/C 415/04) állásfoglalása egyértelműen fogalmaz: „mivel az elmúlt években számos afrikai és európai országban került sor sok életet követelő terrorcselekményekre, és ezért közös kihívást jelent mind az európai uniós, mind pedig az AKCS-országok⁹ számára; mivel minden terrorcselekmény az indokaitól függetlenül bűncselekménynek minősül és megbocsáthatatlan”.¹⁰

Tanulmányomban a rendészet alapvető funkciójának ismertetését követően a magánbiztonsági szektor térnyerését, annak a rendészeti szervek között elfoglalt helyét mutatom be, különlegesen izgalmas szemüvegen keresztül vizsgálva a terrorfenyegetett turizmus és szállodaipar civil szereplőinek terrorizmus elleni tevékenységét. Mindezt egy olyan területen, amelynek alapelvei a nyitottság, a szívélyes fogadtatás és a vendégszeretet.

⁷ NATO’s Military Concept for Defence against Terrorism. Online: www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm.

⁸ VASS 2009: 10.

⁹ Az ACP-országok, más néven AKCS-országok (angol rövidítés: African [afrikai], Caribbean [karibi] és Pacific [csendes-óceáni] szavakból) az Európai Közösséggel, illetve annak utódjával, az Európai Unióval együttműködési megállapodást kötő harmadik világbeli országok csoportját jelentik.

¹⁰ Állásfoglalás a nemzetközi terrorizmus felszámolását célzó új intézkedések bevezetésének sürgető voltáról. HL C 415/18., 2018. november 15.

A RENDÉSZETRŐL ÉS A FEHÉR KÖNYVRŐL

A fenyegetésektől mentes állapot biztosítása érdekében a rendészet úgy lépett színre, mint a modern közigazgatás első formája, minthogy a közrend és a közbiztonság bizonyult annak a modernitásban elsőként jelentkező társadalmi szükségletnek, amelynek kielégítése az állam kötelessége.¹¹ Ez a szükséglet a köztulajdon és a magántulajdon differenciálódása és történeti különválása eredményeként teremtette meg a magánbiztonsági tevékenység igényét és létjogosultságát is.¹²

A rendészet a közigazgatás része,¹³ küldetése az állam belső rendjének, valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása. A társadalom tagjainak és alapvető értékeinek az oltalmazása az ezeket sértő, illetve veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása révén, végső eszközként akár legitim erőszak alkalmazásával. Az előbbi küldetés teljesítése rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, ami nem várható el kizárólag egy, erre hivatott állami szervezettől, a rendőrségtől. A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése csak társadalmi kooperáció és kollektív erőfeszítés eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a társadalmi önkéntes bűnmegelőzési egyesületek, a polgárőrségek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek, amelyben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.¹⁴ Magyarország pedig már 2008-ban azon tíz európai állam közé tartozott, amelyekben a piaci nyitás következtében nagyobb létszámban voltak jelen a magánbiztonsági szolgáltatók, mint az állami biztonsági szervek¹⁵ (érdekességgént jegyzem meg, hogy 2022-ben a hazai magánbiztonsági vállalkozások száma 5592, míg a kiadott személy- és vagyonőri igazolványok¹⁶ száma 90 238 darab volt).¹⁷

A biztonsági struktúrák átalakulására figyelemmel az Európai Biztonsági Szolgáltatások Szövetsége (Confederation of European Security Services – CoESS)¹⁸ az Institut

¹¹ FINSZTER 2013.

¹² FINSZTER 2018: 63.

¹³ BALLA 2017: 26.

¹⁴ CHRISTIÁN 2018: [63].

¹⁵ TÓTH 2017.

¹⁶ Vállalkozások (személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói, tervező-szerelő), igazolványosok (személy- és vagyonőr, magánnyomozó, vagyonvédelmi rendszert tervező-szerelő, vagyonvédelmi rendszert szerelő).

¹⁷ Az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály által biztosított, összesített, 2022. december 31-ei állapotnak megfelelően statisztikai adatok szerint.

¹⁸ A szervezetről bővebben lásd www.coess.org/.

National des Hautes Études de Sécurité (INHES – Nemzeti Biztonsági Tanulmányok Intézete)¹⁹ közreműködésével *Fehér könyvet* adott ki az Európai Unió tagállamainak biztonsági piacairól. A tanulmány a magánbiztonság térnyerésének lehetséges okai közt a köz- és a magánterületek közötti határok elmosódását, a rendőrség túlterheltségét és különböző fiskális okokat jelölt meg. Arra a következtetésre jutott, hogy a közbiztonság fenntartásának teljes körű állami monopóliumban tartásához nem biztosíthatók az anyagi források.²⁰ A 2008-as francia EU-elnökség idején készült elemzés azonban nemcsak térképet készített, hanem bemutatta az állami és nem állami piaci szereplőket, ezen belül a tagállamok magánbiztonsági szolgáltatóit is, és fontos kérdéseket vetett fel a piac, illetve általában a rendészet működésével kapcsolatban. Rámutatva arra, hogy a magánbiztonsági ágazat – mint például személyek felügyelete, tulajdon, illetve értékes áruk őrzése és kíséréte – az EU egész területén terjeszkedik, ami már 2008-ban 1,7 millió munkahelyet, 50 000 vállalatot és 15 milliárd eurós éves bevételt jelentett.

Az EU bővülésével a biztonság iránti kereslet és kínálat sürgetőbb és minőségcentrikusabb téma lett, mint valaha volt, mivel az állami kiadások korlátai egyre hangosabban vetik fel a biztonsági szolgáltatás területén is a magánszereplők jelenlétének igényét, sőt bizonyos területeken ezek létjogosultságát. A *Fehér könyv* kijelenti, hogy sok tagállamban ma már elképzelhetetlen egy sportesemény, közterületi rendezvény biztosítása a magánbiztonsági cégek nélkül, de a köz számára megnyitott magánterületeken, mint például a napjainkban népszerű bevásárló- és szórakoztatóközpontok működése során is fontos szerepet látnak el. Jól látható, hogy az állami rendészet a legtöbb tagállamban a közbiztonság számára is fontos egyes területekről, ha nem is egyszerűen kivonul, de teret enged a magánbiztonsági szolgáltatóknak vagy a lakosság civil önvédelmi szervezeteinek, és velük együttműködve szolgálja a közérdeket. Úgy tűnik, hogy a közbiztonság szavatolásának területén az államok küldetésének módosulása, a hangsúlyok eltolódása, illetve az állami erőforrások sokszor elkerülhetetlen csökkenése, a biztonsági piac különböző szegmensei közötti megosztása miatt rés keletkezik. Ez az a terület, ahol az állami rendészet szervei és a nem állami szereplők együttműködése révén keletkezik az a közjó, amelynek mindannyian haszonélvezői vagyunk.

Mielőtt azonban a biztonság megteremtésének nem állami szereplőivel is foglalkoznánk, lényegesnek érzem a rendészet nagy családjának rövid bemutatását megtenni. Feltéve a kérdést, vajon mit tehet a terrorizmus elleni küzdelemben a hatósági jogkörrel nem rendelkező magánbiztonsági szektor, a rendészet nagy családjának

¹⁹ A szervezetről bővebben lásd www.ihemi.fr/.

²⁰ CoESS–INHES 2008.

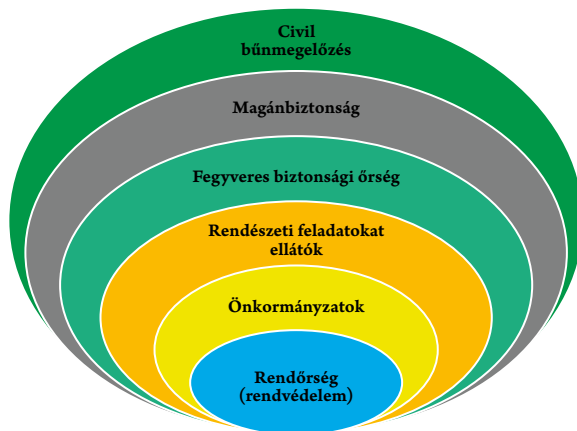
civil szereplője? A válasz pedig alapvetően a szektor működésének – a későbbiekben gyakorlati példák útján is megjelenített – bűnmegelőzési funkciójában keresendő. Abban, hogy az egyes jogellenes cselekmények bekövetkezésének valószínűsége a lehető legkisebbre redukálódjon. Tanulmányom további részében ezt a tevékenységet mutatom be.

A KOMPLEMENTER RENDÉSZETRŐL

A rendészetről való gondolkodást alapvetően a komplementer rendészet oldaláról kívánom megközelíteni, annak fogalmi elemeként az állami rendészeti szervek tehermentesítését, az úgynevezett biztonsági rések betömésének értékteremtő tevékenységét, a cselekvések bűnmegelőzési funkciójának erősödését hangsúlyozva; komplementer rendészeti tevékenységként a biztonság kollektív társadalmi munka és kooperáció révén történő megteremtésére gondolva; az állam erre felhatalmazott rendvédelmi szervei mellett a rendvédelmi feladatokat is ellátó szervek, önkormányzatok, magánbiztonsági szolgáltatók, civil önvédelmi szervezetek segítő, támogató, tevékenységét nyomatékosítva, amelyek legfontosabb küldetése a bűnmegelőzés; alapkövének tekintve a megelőzést, a proaktivitást, a társadalmi tudatosítást, társadalmi beágyazottságát és a már említett biztonsági rések betöltését; a szervek, szervezetek működésének közös halmazaként, alappilléreként pedig a bűnmegelőzést, mint feladatot említve; tevékenységük hatékonyságaként munkájuk eredményessége fokmérőjét, a közbiztonság megteremtésében való közreműködésük térénümát jelölve. Véleményem szerint ugyanis napjaink rendőrsége egyre kevésbé képes érdemi bűnmegelőzési eredményeket önállóan elérni, ezért a komplementer rendészeti szervek meghatározó szerepe vitathatatlanul válik a rendőrség bűnüldöző, bűnfelderítő munkája tehermentesítésében.²¹ Mindezen feladatmegosztásban részt vevő rendészeti szereplőket jól szemlélteti a komplementer rendészeti szerveket bemutató 1. ábra.

Az ábrán, annak origójában/közös halmazában jelölt legfontosabb rendvédelmi szerv a rendőrség, amelynek középponti szerepe továbbra is megkérdőjelezhetetlen, ugyanakkor az is tény, hogy a fenyegetések elhárításához kollektív munkára van szükség, ami a közbiztonság helyi, regionális, országos, integrált és globális dimenzióiban napjainkban nyer különös jelentőséget. A komplementer rendészeti tevékenység létjogosultságát a rendőrség tehermentesítése mellett erősíti egyrészt, hogy segít a különböző rendészeti feladatok társadalmazásában (gondolva itt a polgárőrségre),

²¹ CHRISTIÁN 2022: 63–65.

1. ábra: Rendészeti és komplementer rendészeti szervek

Forrás: CHRISTIÁN 2022: 65.

másrészről pedig egyértelműsíti a közjog és a magánjog határozottabb szétválasztását (értve ezalatt a vagyonvédelmi vállalkozások szerepvállalását).²² Ez a térnyerés azonban komoly dilemma elé is állítja az államot, hogy milyen mértékben hasznos és mikortól lehet ártalmas az állami monopólium odaadása, a rendészeti feladatok átadása a biztonság megteremtése alternatív (nem állami) szereplőinek.²³

Ahogy azonban a *Fehér könyv* is rámutatott, a magánbiztonság a közbiztonság kiegészítője, így a szerepe is járulékos, amely folyamatosan változó tartalmi elemekkel rendelkezik. Globalizált világunk, a személyek mozgása, az áruk határokon átlépő szállítása, az újonnan felmerülő kockázatok tükrében az emberek biztonság iránti vágya is exponenciálisan növekszik, míg a közfinanszírozású biztonsági rendszer már közel sem képes valamennyi biztonsággal kapcsolatos kihívásra kielégítő válasszal szolgálni. A hálózatosodás, a közösségi kapcsolatok és az integráció erősödésével hozott változások eredményeként a hagyományos közbiztonsági tevékenységek egy részét mára magáncégek látják el, ami megköveteli a két szektor közötti párbeszéd intézményesítését a vásárlók, a megrendelők, a hatóságok, a közpolitikát alakítók között, nemzeti és európai szinten egyaránt.²⁴

A továbbiakban – a jelenleg hatályos törvényi szabályozás²⁵ alapján – a tanulmány terjedelmi korlátait figyelembe véve kívánok a rendészeti szervekről írni.

²² CHRISTIÁN 2022: 67.

²³ BUDAVÁRI 2019: 88.

²⁴ JASENSZKY–REGÉNYI–LIPPAI 2021: 12.

²⁵ 2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról, 1. § (5) bekezdés.

NÉHÁNY SZÓBAN A RENDÉSZETI SZERVEKRŐL

Rendészeti szerv a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, míg rendvédelmi szerveink az Országgyűlési Őrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

Rendőrség

Az időben kalandozva, Kedvessy 1872-es megfogalmazása alapján:

„Rendőrség alatt kell érteni a törvényhatóságok azon kebelbeli hivatalát, melynek feladata a jólét előmozdítása, rend és biztonság fenntartására, nemkülönben az ezeket fenyegető veszélyek elhárítása céljából, akár emberi cselekvés vagy mulasztásból, akár pedig természet elemeitől származnak – megállapított országos és helyi rendszabályokat végrehajtani illetőleg, azok megtartása fölött őrködni, és a vétségek, bűntények elkövetőit nyomozni, elfogni és a törvényszék elé állítani.”²⁶

1877-ben – Block szerint – a rendőrség „a közhatalomnak az a része, mely arra hivatott, hogy a személyeket és dolgokat ótalmazza mindazon támadások és bajok ellen, melyeket emberi okosság meggátolhat, vagy legalább enyhíthet. Fenntartani a közrendet, ótalmazni a tulajdont és az egyéni szabadságot, ügyelni a közérkölcsiségre, biztosítani a közegészséget, ezek a rendőrség gondjaira bízott főtárgyak”. Míg Rédey-Laky 1903-as írásában, a korabeli *Rendőrségi lexicon* szerint „a rendőrség az állami és a közrend fenntartására hivatott polgári intézmény, melynek őrségi személyzete szigorú, katonai fegyelmi szabályok alatt áll”. Illyefalvi pedig 1908-ban kijelenti, hogy „a rendőrség az államnak a jogrendet egyes esetekben közvetlenül fenyegető, már előtérbe lépett veszélyek és támadások elhárítására irányuló kényszerhatalmát alkalmazó szerve”.²⁷

Jelen korunkba visszatérve, hazánk Alaptörvényének 46. – a rendőrséggel és a nemzetbiztonsági szolgálatokkal foglalkozó – cikke alapján a Kormány által irányított működésű rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme, továbbá a rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában. A szervezetére

²⁶ Idézi BODA 2019: 487.

²⁷ Idézi BODA 2019: 487.

és működésére vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.²⁸ A rendőrség közigazgatási feladatokat is ellátó fegyveres rendvédelmi szerv, amely egymástól elkülönült, négy önálló feladat- és hatáskörrel, valamint intézményrendszerrel rendelkezik, amelyek:

- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv,
- a belső bűnmegelőzési és büntetőrendészeti feladatokat ellátó szerv,
- az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, valamint
- a terrorizmust elhárító szerv.²⁹

Amennyiben egy jogellenes emberi cselekedet elkövetését vizsgáljuk, akkor a rendőrség nyilvánvaló és jogszabályban is rögzített szerepében – a kriminálprevención túl – a bekövetkezett cselekményre vonatkozó eseménykövető, reagáló, a büntetőjogi felelősségre vonást előkészítő tevékenység a hangsúlyosabb. Ezzel szemben egy magánbiztonsági szolgáltató – hatósági jogkör nélküli és a hatóság tevékenységét nem akadályozó – alapfeladataként a bűnmegelőzést, a jogellenes emberi cselekedetek bekövetkezési lehetőségének minimalizálását tekinti elsődlegesnek. Szakmai tevékenységét, a szolgáltatás nyújtását a magánszféra, a biztonsági vállalkozás adja, annak tartalmát a magánjog által szabályozott tág keretek között megkötött szerződés tölti ki, aminek jellemzője a forma szabadsága és az egyenrangú felek mellérendeltsége. A magánbiztonság rendelkezésére álló védekezőeszközök forrása a tulajdonost is megillető birtokvédelem eszköztára, a megbízó meghosszabbított kezeként aposztrofálható személy- és vagyonvédelmi tevékenység, amelynek hatékonysága jelentősen fokozható a megfelelő színvonalú technikai háttérrel, illetőleg a munkavállalók speciális irányú szakmai felkészültségével, a tevékenység valamennyi érintett szereplője biztonsági tudatosságának fejlesztésével. A védelem fokozásához szükséges technikai háttér hangsúlyozása azért is fontos, mert napjaink felgyorsult digitális trendjei azt jelentik, hogy a műszaki eszközök tervezése, telepítése és üzemeltetése magas fokú szakmai hozzáértést igénylő feladat, a magánbiztonsági szakembereknek olyan új(abb) kompetenciákat szükséges szerezni, új megfontolásokat szükséges figyelembe venni a rendszerek alkalmazása során, amelyekkel a védelem alanyaként a magánszemélyek, a vállalkozások, de talán még a rendvédelmi szervek sem rendelkeznek.³⁰

²⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), 46. cikk.

²⁹ Az egyes rendőri szervek további részletes bemutatásától jelen szempontrendszerű vizsgálatban eltekintünk.

³⁰ TISZOLCZI 2019.

Legyen bármennyire is felkészült egy magánbiztonsági szolgáltató, eredményességének legszűkebb keresztmetszetét a szolgáltatás leggyengébb láncszeme, ezáltal a rész(ek) egészre való hatása adja, így a tevékenység stabilitása is – adott esetben – a leggyengébb elem erősségétől függhet. Ennek alapján el kell tudnunk érni, hogy a biztonság mint termék megteremtésében érintett valamennyi szereplő azt sajátjának tekintse, annak folyamatában kvázi biztonsági szakemberként vállalja magára a rá háruló részt. Tudatosítani kell az egyéni szerepvállalás fontosságát és annak elemeit, azok mindennapokban történő tényleges megvalósulásának mikéntjét, az üzletmenet folytonosságára, a közrendre, közbiztonságra való hatását, az egyéni szerepvállalás meghatározó jelentőségét.

Egy professzionális magánbiztonsági szolgáltató az egyéni és kollektív biztonsági tudatosság erősítésével szinte észrevétlenül vonja be és teszi – a rá vonatkozó módon és mértékben – érdekeltté a tevékenységében érintett valamennyi személyt a biztonság közös érdekű megteremtésében, a vétkezés előre megakadályozásában, a bűnelkövetési lehetőségek minimalizálásában. Mindezekkel a szállodabiztonsággal foglalkozó részben részletesen foglalkozom.

Büntetés-végrehajtási szervezet

A büntető igazságszolgáltatás az államalapítás óta rendelkezik kutatható írásos anyagokkal, hiszen a törvények megjelenése óta létezik a büntetés-végrehajtás, írásbeli emlékek alapján pedig a 11. századtól beszélhetünk börtönbüntetésről.³¹ A jogszabályokban és okleveles forrásanyagokban fennmaradt, börtönre használatos kifejezésként említhetjük a tömlöc (*temlec*), karcser (*carcer*), börtön (*berten*), az áristom (*arestum*, *árestom*), a fogság (*detentio*, *captivatio*, *ergastulum*) elnevezéseket, amelyek mind a bezárás, a szabadságelvonás valamely változatát jelentették.³²

„Büntetés-végrehajtási szervezet: az igazságszolgáltatás rendszeréhez kapcsolódó olyan végrehajtó állami és fegyveres rendvédelmi szervezet, amely alapvetően a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetések, intézkedések, büntetőeljárási kényszerintézkedések megvalósítására, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozására, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatok végrehajtására hivatott.”³³

³¹ VÁRKONYI 2021: 10.

³² LŐRINCZ–MEZEY 2019: 32.

³³ BODA 2019: 89.

A szervezet terrorelhárításhoz kapcsolódó funkciója többnyire csak érintőlegesen merül fel. A teljesség igénye nélkül gondolva itt a fogva tartással kapcsolatban:

- az intézetekben végzett fogdafelderítési és börtönelhárítási tevékenységre;
- a potenciális terrorcselekmények elkövetéséhez használható, biztonságra veszélyes eszközök jogellenes birtoklásának megakadályozására;
- a biztonság tárgyi és személyi feltételeit sértő, súlyos, rendkívüli eseménynek tekintett terrorcselekmények csapaterőben történő felszámolására stb.

Hivatásos katasztrófavédelmi szerv

A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) a rendőrséghez és a büntetés-végrehajtáshoz hasonlóan szintén a belügyi tárca felügyelete alatt folytatja tevékenységét.³⁴ Alapvető rendeltetése a magyar lakosság élet- és vagyónbiztonságának, a nemzetgazdaság és a kritikusinfrastruktúra-elemek biztonságos működésének védelme, ami kiemelkedően fontos közbiztonsági feladat. A BM OKF országos hatáskörű rendvédelmi szerv. Fő feladata a katasztrófák hatósági megelőzése, a bekövetkező polgári veszélyhelyzetekben a mentés végrehajtása, a védekezés megszervezése és irányítása, a káros következmények felszámolása és a helyreállítás-újjaépítés megvalósítása.³⁵

A szervezet terrorelhárításban betöltött – alapfeladat-ellátáshoz kapcsolódó – tevékenysége szintén érintőlegesenek tekinthető, értve ezalatt például a nemzeti felelősségi körbe tartozó polgári veszélyhelyzeti tervezéssel, valamint a kritikusinfrastruktúra-védelemmel kapcsolatban felmerülő hatósági feladatait.³⁶ Rámutatva arra is, hogy a katasztrófavédelem helye a terrorelhárítás rendszerében – a megelőzésen túl – elsősorban a következményfelszámolás során jelentkezik.³⁷

Polgári (és katonai) nemzetbiztonsági szolgálatok

Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata, amelyek irányítását a kormány a belügyminiszteren, a külügyminiszteren és a honvédelmi miniszteren keresztül látta, illetve a miniszterelnöki kabinetirodán keresztül látja el.

³⁴ Szervezet. Online: www.katasztrofavedelem.hu/7/szervezet.

³⁵ Bemutakozás. Online: www.katasztrofavedelem.hu/2/bemutakozas.

³⁶ NATO. Online: <http://katasztrofavedelem.hu/159/nato>.

³⁷ HOFFMAN–TATÁR 2015.

Az állítást pontosítva a rendszerváltás óta létező Információs Hivatalt (a továbbiakban: IH), Alkotmányvédelmi Hivatalt (a továbbiakban: AH) és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatokat (a továbbiakban: NBSZ)³⁸ 2022 óta a miniszterelnöki kabinetirodát vezető miniszter irányítja, illetve felügyeli. Az újonnan létrejött Nemzeti Információs Központ szintén a miniszterelnöki kabinetiroda alá tartozik. A rendszerváltás óta a honvédelmi miniszter irányította a Katonai Biztonsági Hivatalt és a Katonai Felderítő Hivatalt.³⁹ A két szolgálatot 2012. január 1-jei hatállyal összevonták, neve pedig Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (a továbbiakban: KNBSZ) lett. A szolgálatok működésének általános kereteit, működését és feladatkörét a miniszterek rendeletekben és utasításokban határozzák meg.

A nemzetbiztonsági szolgálatok szervezete és az egyes szervek feladatrendszere alapján megkülönböztethető a katonai és a polgári szolgálatok csoportja. A szervezetrányításért felelős miniszter által kinevezett főigazgatók által vezetett – helyi és területi szervekre tagozódó – hivatalok és szakszolgálatok katonai részéhez a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (KNBSZ) tartozik. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat az Információs Hivatal (IH), az Alkotmányvédelmi Hivatal (AH) és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ) látja el.⁴⁰ Valamint a fentiekén túl ugyanitt kell megemlítenem az IH⁴¹ és az AH⁴² terrorelhárításban betöltött kiemelten fontos szerepét is.

Országgyűlési Őrség

A Képviselőházi Őrséggel – mint az Országgyűlési Őrség jogelőd szervezetével – kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a testület megszüntetésére hivatalosan (*de jure*) soha nem került sor (ami egy sor legitimációs kérdést is felvet),⁴³ eredeti rendeltetésének megfelelő működése a Képviselőház és az őrség feloszlásával (*de facto*) mégis megszűnt. A szocialista rendszer konszolidációját követően az Országgyűlés

³⁸ KOVÁCS 2011: 70–71.

³⁹ KOVÁCS 2011: 70.

⁴⁰ Nemzetbiztonsági Szolgálatok. KOVÁCS 2011: 70.

⁴¹ Az Információs Hivatal aktív szerepet játszik a nemzetközi és a hazánkat fenyegető terrorizmus, kábítószer-kereskedelem, a valutaspekuláció elleni harcban és hazánk diplomáciai, külgazdasági és tudományos kapcsolataiban is.

⁴² Az Alkotmányvédelmi Hivatal fő feladata, hogy felderítse és elhárítsa a hazánk területi egységét, függetlenségét, demokratikus berendezkedését, politikai és gazdasági érdekeit sértő cselekményeket.

⁴³ PARÁDI–PARÁDI [é. n.]: 16.

(a továbbiakban: OGY) védelmét évtizedekig a BM Kormányőrség (később: Köztársasági Őrezred) látta el, utóbbi megszűnését követően (2012. június 30.) ezen feladat átmenetileg a Készenléti Rendőrséghez csoportosult. 2013. január 1-jén egyebek mellett e tevékenységi kör is⁴⁴ átkerült a frissen létrehozott, a Képviselőházi Őrség történelmi hagyományait folytató OGY-hez.⁴⁵ Az Országgyűlés védelme ezt követően az Alaptörvényben is megjelenő garanciákat⁴⁶ kapott, annak hazai rendszetben betöltött egyedi szerepét pedig Tóth László Tibor egy. vezérőrnagy, az OGY első parancsnokának alábbi szavai is kihangsúlyozzák: „a szervezet létrehozásával megszűnt az a demokratikus állami berendezkedéseknek ellentmondó gyakorlat, miszerint egy, a végrehajtói hatalom által felügyelt vagy irányított fegyveres szerv látja el a törvényhozás védelmét.”⁴⁷

Az Országház – illetőleg az annak működéséhez kapcsolódó intézmények, tevékenységek, közjogi méltóságok, állami védett vezetők, mint ahogyan a világ bármely táján, így hazánkban is – terrorista szervezetek potenciális célpontja lehet, ezért az kiemelt objektumnak számít, amelyet megfelelő védelemmel kell ellátni.

Nemzeti Adó- és Vámhivatal

Magyarországon 2010-ben született meg egy újszerű vám- és adóigazgatási hatóság gondolata, amelynek alapján az állami adóhatóság (Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal, a továbbiakban: APEH) és a vámhatóság (Vám- és Pénzügyőrség, a továbbiakban: VP) összevonását, valamint feladat- és szervezeti rendszerének kialakítását követően a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) 2011 januárjában államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat is ellátó

⁴⁴ Az Országgyűlési Őrség jelmondata: „*Servimus fideliter, honeste.* – Szolgálunk hűséggel, becsülettel.” Alapfeladatai közé tartozik az Országgyűlés elnökének, valamint az Országháznak, illetve az Országgyűlés munkatársait kiszolgáló létesítményeknek és az ott dolgozóknak a védelme, a tárgyalási rend fenntartásának biztosítása, amelyeken túl a szervezet díszelgési, protokolláris és tűzvédelmi feladatokat is ellát. Bővebben lásd www.orszaggyulesiorseg.hu/.

⁴⁵ 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről.

⁴⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), 5. cikk (9) bekezdés: „Az Országgyűlés biztonságáról országgyűlési őrség gondoskodik. Az országgyűlési őrség működését az Országgyűlés elnöke irányítja.”

⁴⁷ Tóth László Tibor egy. vezérőrnagy, az Országgyűlési Őrség parancsnokának olvasói köszöntője [é. n.].

kormányhivatalként kezdte meg működését.⁴⁸ A NAV fő tevékenységei az alábbiak szerint csoportosíthatók:⁴⁹

- ♦ adóigazgatás;
- ♦ vámigazgatás;
- ♦ bünygyi;
- ♦ rendészeti;
- ♦ egyéb hatósági tevékenység.

A NAV terrorizmus elleni szerepvállalásának kiemelt feladataként kell szólnom a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni intézményrendszer működéséről, amelynek célja a bűncselekményekből származó vagyoni elemek, pénzeszközök „tisztára mosásának” megelőzése és megakadályozása, valamint a terrorizmus finanszírozásának megelőzése, felderítése és a terrorcselekményt elkövetők, a terrorista csoportok anyagi forrásainak felderítése. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni intézményrendszer különböző jogágaknak és szakterületeknek az elemeiből áll, amely – többek között – magában foglalja:

„a Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force; FATF), az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), az Európa Tanács és az EU által megalkotott nemzetközi és uniós szintű követelményrendszert, joganyagot;
a nemzeti szintű jogszabályokat, egyéb szabályozókat;
a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni fellépésért felelős hatóságok eljárásait, feladatait;
a pénzügyi és nempénzügyi szolgáltatók tevékenységét;
az e területen felmerülő bűnygyeket, hatósági ügyeket, operatív és stratégiai elemző-értékelő tevékenységet (különösen azon jelentősebb ügyeket, amelyek hatással lehetnek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos jogfejlődésre).”⁵⁰

A rendészeti szervek rövid bemutatását követően pedig bepillantást szeretnék adni a biztonság megteremtése, a terrorizmus elleni küzdelem civil szereplőinek tevékenységébe, amihez a már említett szállodaipar működését hívom segítségül.

⁴⁸ SZABÓ 2012: 148.

⁴⁹ ERDŐS 2021: 41–42.

⁵⁰ *A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni intézményrendszer*. Online: <https://pei.nav.gov.hu/a-penzmosas-es-a-terrorizmus-finanszirozasa-elleni-intezmenyrendszer/a-penzmosas-es-a-terrorizmus-finanszirozasa-elleni-intezmenyrendszer>.

A TERRORFENYEGETETT SZÁLLODAIPARRÓL

Mindenekelőtt azonban a terrorizmus által fenyegetett értéket, a turizmust és a szállodaipart mutatom be. A turizmust tudományosan az ENSZ⁵¹ Turisztikai Világszervezete, a World Tourism Organization (a továbbiakban: UNWTO) által elfogadott 1989-es hágai nyilatkozat fogalmazta meg, amely szerint:

„[A] turizmus magában foglalja a személyek lakó- és munkahelyén kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat. [...] A turizmus az emberi társadalmak azon tevékenysége, amely alapvető hatást gyakorol az egyes nemzetek társadalmi, gazdasági, kulturális életére, a társadalmi kapcsolatokra, a szabadság kiteljesedésére, az emberek életminőségére.”⁵²

Az UNWTO 2016-os adatai alapján a nemzetközi turizmus 2015-ben 1413 milliárd dollár értékben a harmadik legnagyobb iparágat képviselte világszerte. Ez az összeg 2030-ra az előrejelzések szerint 1,8 milliárd dollárra fog növekedni, miközben 1970-ben még 166 millió dollárt tett ki. A statisztikák alapján a turizmus a világ GDP⁵³-jének a 10%-át teszi ki összesen, a szolgáltatások exportjának 30%-át jelenti, miközben minden tizedik ember ezen a területen dolgozik. A vendégéjszakák száma az 1980-ban regisztrált 278 millióról 2015-re 1 milliárd 186 millióra emelkedett, ami 427%-os növekedést jelent.⁵⁴ Az adatok alapján kijelenthető, hogy a turizmus az egyik jelentős és gyorsan fejlődő ágazata napjaink világgazdaságának, növekedése jelentősen meghaladja a világgazdaság átlagos növekedési ütemét. Vitathatatlan, hogy a turisták túlnyomó többsége a veszélytelen régiókat részesíti előnyben.

⁵¹ Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ): a legtekintélyesebb, legszélesebb körű, a Föld országainak döntő többségét tömörítő nemzetközi szervezet. Alapvető célja: fenntartani a nemzetközi békét és biztonságot, hathatós együttes intézkedéseket tenni a békét fenyegető bűncselekmények megelőzésére és megszüntetésére, békés eszközökkel megoldani a nemzetközi viszályokat, fejleszteni a nemzetek közötti kapcsolatokat, a gazdasági, szociális, kulturális és más együttműködést.

⁵² KARDOS 2011: 7–9.

⁵³ Bruttó hazai termék (angolul: *gross domestic product* – GDP): termelési oldalról számítva egyenlő az ágazatok vagy szektorok által előállított, alapáron értékelt bruttó hozzáadott értékek (azaz a kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbségeinek) és az ágazatokra vagy szektorokra fel nem osztható termékadók és -támogatások egyenlegének összegével.

⁵⁴ UNWTO 2016.

„Történelmileg bizonyított tény, hogy a turizmus fejlődésének a zavaros politikai viszonyok, erőszakos megmozdulások nem kedveznek. Az utcai zavargások színhe-lyeit messze elkerüli a turista, a rossz élmények sokáig távol tartják az adott helytől nem csak az érintetteket, azok ismerőseit is. Az erőszak legdurvább formája, a ter-rorizmus veti vissza legerőteljesebben a turizmust, különösen, ha az közvetlenül a turistákra irányul.”⁵⁵

A turizmus világgazdaságban betöltött szerepe és működési törvényszerűségei miatt nem meglepő, hogy a turisztikai szektort a terrorista szervezetek célpontként kezdték el kezelni. A terrortámadások elsődleges oka az, hogy a szállodák az úgy-nevezett „puha célpont” kategóriába tartoznak. A puha célpont kifejezésnek nincs tudományosan elfogadott meghatározása. A katonai terminológiában jelent meg először, a páncélozatlan és könnyen támadható célpontokat értik alatta. Biztonsági szempontból puha célpontként definiálható minden olyan célpont, amely sebez-hető, és jellege miatt könnyen kihasználható, így magasabb a támadás sikerének a lehetősége. A terroristák számára a közforgalom előtt megnyitott magánterületek rendkívül vonzó célpontok, hiszen ezeken a területeken nagy mennyiségű, kevésbé ellenőrzött személy- és gépjárműforgalom zajlik, valamint a túlzott és látványos biz-tonsági intézkedések a vendégekben elrettentő hatást válthatnak ki. A szállodák üzleti vállalkozások, amelyek sikeres működésének feltétele a vendégek érkezése nemcsak a szállodába, hanem az abban elhelyezkedő vendéglátóegységekbe, éttermekbe, bárókba, boltokba. E forgalom ellenőrzése és kontroll alatt tartása kihívást jelent a szállodák biztonsági szolgálatai számára. Üdülőszállodák esetében a tengerparton vagy természeti környezetben való elhelyezkedésük kevésbé feltűnő megközelítést tesz lehetővé, és jelentősen megnövelheti a hatóságok kiérkezésének idejét.

A repülőgép-eltérítések és a nagykövetségek ellen elkövetett támadások, majd a 2001. szeptember 11-i események⁵⁶ maguk után vonták a repülésbiztonsági intézke-dések szigorítását, valamint új biztonsági berendezések és intézkedések bevezetését diplomáciai, kormányzati épületeknél, ezáltal a terrorista szervezetek korábban

⁵⁵ KARDOS 2011 10: 22.

⁵⁶ 2001. szeptember 11-én az al-Káida iszlám szélsőséges csoport 19 fegyveres terroristája négy repülőgépet tértített el, és öngyilkos támadásokat hajtott végre az Egyesült Államokban lévő célok ellen. A repülőgépek közül kettő repült bele a New York City-i Világkereskedelmi Központ ikertornyaiba, a harmadik repülőgép a Pentagonba ütközött Washington közvetlen közelében, a negyedik repülőgép pedig egy mezőre zuhant a pennsylvaniai Shanksville-ben. A terroristák majdnem 3000 embert öltek meg a szeptember 11-i terrorista támadások során, amelyek nagy-szabású amerikai kezdeményezéseket váltottak ki a terrorizmus leküzdésére, és meghatározták George W. Bush elnökségét.

preferált célpontjainak a „keményedését” általában. A változásokra reagálva, azokhoz alkalmazkodva a terrorista szervezetek, de elsősorban az iszlám radikális csoportok módosították a célpontkiválasztás kritériumait, és a figyelmük a továbbra is puha célpontok felé terelődött (értsd: szállodák, bevásárlóközpontok, éttermek, rendezvények, városi közlekedési infrastruktúra-hálózatok és tömegközlekedési eszközök).⁵⁷ A terrorista támadások jelenlegi iránya a gyengébb biztonságú (köz-)területek felé fordul, miközben kevésbé ragaszkodnak egy adott valláshoz vagy nemzetiséghez tartozó szimbolikus célpontokhoz.⁵⁸

A terrorista csoportok egy nemzetközi szállodalánchoz tartozó ismert szálloda elleni támadással ugyanazt az üzenetet tudják a Nyugat felé közvetíteni, mint egy nagykövetség elleni támadással.⁵⁹ Azokban a közel-keleti, délkelet-ázsiai, észak-afrikai országokban, ahol az iszlám radikális, vallási fundamentalista terrorista szervezetek jelentette fenyegetés egyébként is magas, egy szálloda megtámadása mellett számos ideológiai indok szól. A szállodákat a nyugati kultúra szimbólumaiként látják, ahol nők és férfiak közösen tartózkodnak, alkoholt fogyasztanak, szórakoznak. Ugyanakkor a szállodákban nagy számban fordulnak meg újságírók, NGO⁶⁰-dolgozók, nagyvállalatok alkalmazottai, idegen országok kormányzati vagy katonai képviselői, nyugati turisták vagy éppen helyi vállalkozók és kormányzati alkalmazottak, akik az általuk „hitehagyottnak” vagy „illegitimnek” tartott kormányt képviselik. Ezekben az országokban a célpont értéke egy szálloda esetében összehasonlíthatatlanul magasabb, mint Európában vagy Észak-Amerikában, ahol az iszlamista terrorszervezetek nem rendelkeznek hasonló képességekkel, és a szállodákat kevésbé tekintik szimbolikus célpontoknak.

Európában az 1970-es és 1980-as években működő szeparatista terrorszervezetek, mint az IRA⁶¹ vagy az ETA⁶² hamar rájöttek, hogy a túlzott kegyetlenség elidegeníti a támogatóikat és hitelteleníti a szervezetet, ezért minimalizálni próbálták a civil

⁵⁷ HORVÁTH–CSABA 2012.

⁵⁸ Europol 2016.

⁵⁹ *Special Security Report: The Militant Threat to Hotels* 2009.

⁶⁰ NGO: Non-Governmental Organization, nem kormányzati szervezet (nonprofit szervezet). Bármilyen nonprofit, önkéntes állampolgári csoport, amelyet helyi, nemzeti vagy nemzetközi szinten szerveznek.

⁶¹ IRA: Irish Republican Army, Ír Köztársasági Hadsereg, teljes nevén Ideiglenes Ír Köztársasági Hadsereg, vagy ír nyelvű elnevezése után Írország önkéntesei. Olyan illegális szervezet, amely azt akarja, hogy Észak-Írország politikailag független legyen az Egyesült Királyságtól, és egyesüljön az Ír Köztársasággal, és a múltban terrorizmussal küzdött célja elérése érdekében.

⁶² ETA: Baszkföld és Szabadság, a baszk Euskadi ta Askatasuna rövidítése. Baszk szeparatista szervezet Spanyolországban.

áldozatok számát. Brian Michael Jenkins⁶³ megfogalmazása szerint pedig „azt akarták, hogy sok ember lássa, nem azt, hogy sok ember meghaljon”.⁶⁴ A jelenlegi iszlamista terrorszervezetek célja egy támadás esetén az emberéletekben okozott veszteség maximalizálása, ezáltal a médiavisszhang és a fenyegetettség érzetének növelése. Ezért Európában számukra hatékonyabb más jellegű, szintén szimbolikus értékkel bíró célpontok támadása – mint emlékművek, neves közterek környezete –, vagy olyan puha célpontoké, ahol a támadás nagyszámú áldozatot eredményezhet (értsd: rendezvények, koncertek, városi közlekedési infrastruktúra-hálózatok és tömegközlekedési eszközök).⁶⁵

A turizmus és a szállodaipar elleni terrortámadások további oka az, hogy könnyen beilleszthetők egy adott terrorista szervezet stratégiájába, illetve azáltal, hogy ezek olyan puha célpontok, amelyeknek – adott esetben – szimbolikus jelentősége is van, a terroristák kisebb kockázattal érhetik el a kívánt eredményt, mint ha keményebb célpontokat támadnának. A terrorista szervezetek célja elegendő nyomást gyakorolni egy kormányra ahhoz, hogy az engedményeket tegyen számukra. Amennyiben egy nyomás alatt álló kormányzat úgy ítéli meg, hogy a támadások következményei előreláthatóan súlyosabbak lesznek, mint azok kivédésének lehetőségei, úgy hajlandóvá válhat engedményeket tenni. Ezek alapján egy terrorista szervezet gyorsabban elérheti a stratégiai céljait, ha sikerül a támadásainak következményeit növelni, és erre a nemzetközi visszhangot kiváltó könnyű célpontok, azokon belül is a turizmus és a szállodaipar elleni támadások végrehajtása rendkívül hatásos eszköz lehet.⁶⁶

Emellett – elsősorban a nyugat-európai országokra jellemzően – megjelent egy új, korábban szokatlan elkövetői kategória, a helyi, radikalizálódott vallási szélsőséges merénylő. Az internet és a közösségi média világában számos helyi, sok esetben pszichiátriai előzményekkel és nagyon gyakran bűnözői múlttal rendelkező, második- vagy harmadgenerációs bevándorlót sikerült radikalizálni terrorista támadások elkövetésére. Ugyanakkor a terrortámadások „bekerülési költsége” folyamatosan csökkent az elmúlt években. Míg a 2001. szeptember 11-i terrortámadás összköltsége körülbelül 150 millió forintnaknak megfelelő összeg volt, addig az elmúlt évek

⁶³ Brian Michael Jenkins a RAND Corporation elnökének vezető tanácsadója, számos könyv, jelentés és cikk írója a terrorizmussal kapcsolatos témákban. 1996-ban Clinton elnök kinevezte a Fehér Ház repülésbiztonsági és védelmi bizottságába. 1999-től 2000-ig a Terrorizmus Nemzeti Bizottságának tanácsadójaként szolgált, 2000-ben pedig az Egyesült Államok Főigazgatóságának tanácsadó testületébe nevezték ki. Kutató munkatárs a Mineta Közlekedési Intézetben, ahol folyamatos kutatást irányít a felszíni szállítások terrorista támadásokkal szembeni védelmére.

⁶⁴ JENKINS 2006.

⁶⁵ HORVÁTH–CSABA 2012.

⁶⁶ SANDLER–ENDERS 2008.

nyugat-európai támadásainak már szinte nincs költsége. Az elkövetők sok esetben lopott gépjárművel vagy akár csak egy hidegfegyverrel hajtják végre cselekedeteiket. Az al-Káida⁶⁷ vagy az Iszlám Állam⁶⁸ a követőiknek szánt kiadványaikban az egyszerű, gyorsan megtervezhető, eszközigénnyel nem járó támadásokra buzdítanak.⁶⁹ Az ilyen típusú elkövetők a „legpuhább” célpontokat választják elsősorban a képességbeli korlátaik miatt, mint például a közterületen, forgalmas és viszonylag zsúfolt helyen tartózkodó nagyszámú civil személyt.

Mit tehet a szállodaipar?

Alan Orlob, a Marriott International⁷⁰ szállodaipari óriáscég volt biztonsági igazgatója szerint ezt nem lehet figyelmen kívül hagyni, tehát „ahogy ők fejlődnek, nekünk is fejlődünk kell”. Figyelemmel kell kísérni a terrorizmus változásait, és lépést tartani velük, csökkenteni a sebezhetőséget, és a szükséges mértékben keményíteni a puha célpontokat. A védelmi intézkedéseket és eljárásokat a változó kockázatokhoz kell igazítani, és ahogy a terroriszervezetek fejlesztik a támadásaikat, a biztonsági szakembereknek fejleszteniük kell a megelőzésükre tett intézkedéseket.⁷¹ Írásom további részében gyakorlati példák útján, a Marriott International nemzetközi szállodalánc biztonságtudatosság erősítésével kapcsolatos gyakorlatát vizsgálom.

1990-ben, az Amerikai Egyesült Államok panamai invázióját követően Ed Fuller,⁷² a Marriott International egykori vezetője érezte először szükségét annak, hogy válságkezelési programot dolgozzanak ki a szállodák számára, mert a Marriott szálloda vendégei – válságkezelési terv hiányában – a szálloda mosó- és szárítógépeiben rejtőztek el a panamai katonák előtt. Az ezt követően kidolgozott válsághelyzeti protokoll

⁶⁷ Al-Káida, arabul *al-Qā'idah* („bázis”): széles alapú militáns radikális iszlamista szervezet, amelyet a gazdag szaúd-arábiai vállalkozó, Oszáma bin Ládén hozott létre 1988-ban a Szovjetunió ellen Afganisztánban harcolt veteránokból.

⁶⁸ ISIS (Iraki és Szíriai Iszlám Állam), más néven ISIL (Irak és Levantei Iszlám Állam): különösen erőszakos ideológiával rendelkező szunnita dzsihádisták csoportja, amely kalifátusnak nevezi magát, és vallási hatalommal rendelkezik minden muszlim felett.

⁶⁹ Azt sem szabad elfelejteni, hogy ma már nehezebb Európában robbanóanyagot, kézfegyvert beszerezni és azzal közlekedni, így ez is hozzájárul a terrorista elkövetési módszerek változásához, továbbá a szállodai kávézókat már sok esetben fizikai akadályokkal is védik, így gépkocsival sem olyan könnyű már behajtani.

⁷⁰ A Marriott International, mint a világ legnagyobb szállodaipari vállalata (több mint 6000 szálloda a világ 122 országában) élen jár a válsághelyzeti protokollok kidolgozásában.

⁷¹ ORLOB 2009b: 7.

⁷² A Marriott International volt elnöke, tanácsadó, szerző és előadó.

már hatékony segítséget és iránymutatást nyújtott a szállodák válsághelyzetekre történő felkészülésében, azok kezelésében. A vállalat válságkezelési stratégiájának újabb fordulópontját a 2001. szeptember 11-i terrortámadások jelentették, amikor – az amerikai Homeland Security Advisory Systemhez⁷³ hasonlóan – létrehoztak egy veszélyeztetettségi szinteket meghatározó rendszert, amely öt kategóriába sorolta a veszélyeztetettséget, és a szintekhez kötelező biztonsági intézkedéseket rendelt.⁷⁴ A minimálisan előírt biztonsági intézkedéseket a szállodák saját hatáskörben meghaladhatják, ugyanakkor ezek a biztonsági intézkedések nem nyilvánosak.⁷⁵

Felismerték annak tényét, hogy óriási előnyt jelenthet egy potenciális terrortámadás megelőzésében, ha a szálloda alkalmazottai is alapvető biztonságtudatossági ismeretekkel rendelkeznek, észreveszik és jelzik a biztonsági szolgálatnak, ha bármi rendellenességet tapasztalnak. Bár a vállalat szállodái a világ minden részén, többnyire eltérő biztonsági környezetben működnek, bizonyos oktatási elemek mindegyikük esetében egyformán jelen vannak. Ezek közé tartozik a szálloda létesítményének (szintenkénti tervrajz, tűzjelzők, menekülési útvonalak, zónahatárok, tűz esetén is működő felvonók, veszélyhelyzeti telefonszámok stb.), környezetének (veszélyforrások, kitelepítési pontok stb.), válságkezelési tervének⁷⁶ megismerése és annak

⁷³ Az Amerikai Egyesült Államok belbiztonsági tanácsadó rendszere, egy színkóddal ellátott terrorizmusfenyegetési tanácsadó skála volt.

⁷⁴ ORLOB 2009a: 98–99.

⁷⁵ LIPPAI – THIEME-ESŐ 2020.

⁷⁶ Minden szálloda válságkezelési terve egyénre szabott, abban általános irányvonalakat lehet felvázolni, de akár az egy városon belüli szállodák között is lényeges eltérések lehetnek. Azok az elemek, amelyeknek célszerűen szerepelniük kellene valamennyi válságkezelési tervben, az alábbiak:

- elérhetőségek (a központi szervezet, a szálloda vezetése, hatóságok, hibaelhárító és karbantartó cégek, beszállítók, hivatalok, nagykövetségek, szerződéses partnerek vagy bármilyen más szervezet vagy személy, akivel válsághelyzet esetén szükséges lehet kapcsolatba lépni);
- értesítési eljárás (ki kit, milyen esetben, miért és hogyan fog értesíteni);
- a szállodában tartózkodó személyek (hogyan állapítható meg bármelyik pillanatban, hogy hányan és kik tartózkodnak a szállodában (vendégek, alkalmazottak, látogatók stb.);
- a szálloda válságkezelési szervezetei, azok felépítése, működése, felelőssége;
- hol legyen a szállodában látható biztonsági személyzet (visszatartó erő);
- stratégiai pontok válsághelyzet esetén (vezetési pont, kiürítési pont, belső kiürítési pont, befogadó pontok és mindezek másodlagos vagy harmadlagos helyszínei);
- gyakorlatok válsághelyzetre való felkészülésre (hogyan, mire és milyen gyakorisággal);
- az épülettel kapcsolatos információk (az épület szerkezetéről, az elektromos, légtechnika-, gáz-, víz-, informatikai, biztonságtechnikai, kommunikációs stb. rendszerekről);
- válsághelyzeti tartalékok (mi, hol és milyen mennyiségben);
- események rögzítése (mikor, hogyan és ki által);

tudatosítása, hogy biztonság tudatos magatartásukkal nemcsak a vendégeiket, de egymást is védik, valamint az elsajátított ismereteket a mindennapok gyakorlatában is hasznosítani tudják.

A személyzet tagja az első biztonsági ismereteket átadó képzést a felvételét követően, de még a munkába lépése előtt kapja meg. Ezt követően az alkalmazottak általában évente egyszer vesznek részt egy kétórás (amennyiben speciális ismeretek átadására van szükség – például rendkívüli események vagy egy terrortámadás miatt –, akkor három- vagy négyórás) képzésen a munkaidő terhére. Az oktatások során a szállodalánc által, egységes szempontrendszer alapján felkészített – sok esetben rendészeti, harctéri, terrorelhárítási gyakorlattal rendelkező – magánbiztonsági szakemberek tudatosítják a személyzetben egy esetleges támadás veszélyeit, következményeinek súlyosságát, és felhívják a figyelmüket, hogy a megszerzett ismeretek és azok alkalmazása a magánéletükben is előnyössé válhat. A képzések személyre szabottan, az adott beosztásnak megfelelő általános és speciális ismeretek készség-szintű elsajátítását célozva tartalmazzák a szálloda krízismenedzsmenttervének és biztonsági protokolljainak ismertetését, a vészhelyzeti teendőket, az elkövetők módszereit és azok felismerését, valamint beszélnek a terrorizmus átalakulásáról, az új típusú veszélyekről, azok felismeréséről és jelzéséről. Megfelelő felkészítés esetén ugyanis ez a személyzet fogja képezni a szálloda biztonságának egyik hatékony jelzőrendszeri pillérét, ők lesznek azok, akiknek először feltűnik, ha a közvetlen munkakörnyezetükben bármi változás vagy gyanús esemény történik, hiszen ők ismerik a legjobban az adott környezetet.⁷⁷

A képzés kiemelt elemeként szerepel az egyes bűncselekményi kategóriák elkövetésének, valamint az elkövetést előkészítő cselekmények felismerésének megfelelő elemzése, többnyire megtörtént esetek alapján – például a Mariott⁷⁸ munkatársai által elkészített felvételek, illetve az alábbi témákat feldolgozó oktatófilmek bemutatása által:

- ismeretlen személyek hosszabb ideig vagy visszatérően megjelennek az épület körül;
- elhagyott gépjármű az épület környezetében;

-
- biztonsági protokollok konkrét vészhelyzetekre (természeti csapások, bűncselekmények, tűz, robbanás, zavargás, kiürítés, műszaki meghibásodások, balesetek, egészségügyi vészhelyzetek, terrorcselekmények);
  - károk felmérése és helyreállítás (hogyan, miből, ki által, mennyi idő alatt).

⁷⁷ LIPPAI – THIEME-ESŐ 2020: 175.

⁷⁸ A Mariott szállodalánc elleni, már bekövetkezett terrorcselekmények (Iszlámábád, Pakisztán, 2008: 56 halott, 265 sérült; Amman, Jordánia, 2005: 60 halott, 115 sérült; Mumbai, India, 2008: 166 halott, több mint 300 sérült) eredeti felvételeinek, valamint a cselekmények előkészületének, végrehajtásának, utóéletének és egy lehetséges terrorista támadási ciklusnak a részletes elemzése.

- ♦ rendszám tábla nélkül vagy piszkos, nem látható rendszám táblával érkező jármű;
- ♦ túlsúlyos jármű;
- ♦ csomagok nélkül vagy feltűnően sok vagy nehéz csomaggal érkező szállóvendég;
- ♦ az időjáráshoz képest feltűnően vastag ruházatban lévő személy;
- ♦ elhagyott csomag a szálloda területén;
- ♦ vendég, aki készpénzzel fizet olyan nagyobb tételekért, amelyekért rendszerint bankkártyával szokás fizetni;
- ♦ ha bárki a vendégek számára nem szükséges információkat kérdez a személyzettől;
- ♦ az épületet fényképező vagy arról rajzokat készítő személyek;
- ♦ vendégszobában hagyott nagyobb mennyiségű készpénz, térképek, alaprajzok, kábelek, elemek, fém alkatrészek, vegyszerek, lőszer, lőfegyver vagy lőfegyveralkatrészek, rádiókommunikációs eszközök;
- ♦ „Ne zavarjanak” tábla kitéve az ajtóra 24 óránál hosszabb ideig;
- ♦ idegen személyek üzemi területen azonosító nélkül stb.⁷⁹

Ugyanitt kell még megemlítenem a szállodalánc által is eredményesen használt „*See something? Say something!*”, azaz „Látsz valamit? Mondj valamit!” programot, amelynek alapjait a személyzet valamennyi tagja az ismétlődő oktatások során sajátítja el. A program részeként a vendégtértől elzárt, a szálloda személyzete által bejárt részeken figyelemfelhívó színes ábrák vannak elhelyezve, amelyeken a biztonságtudatossági képzés főbb elemeit tartalmazó képek és azok szöveges magyarázata szerepel. Úgymint egy, a szállodai vendégtérben elhagyott csomag fotója, alatta a szöveg: „Elhagyott csomag”, illetőleg fegyver, kábítószer vagy gyanús tárgyak fényképe és leírása stb.

BEFEJEZÉSKÉNT: A MEGELŐZÉS A LEGJOBB VÉDELEM!

Egy adott régió terrorfenyegetettségével összefüggésben a szállodák biztonsága is egy olyan terület, amelyet sokszor magától értetődőnek gondolnak, és ha nem történik nagyobb baj, akkor fel sem merül az azzal kapcsolatos bármilyen irányú változtatás igénye. Rohan Gunaratna,⁸⁰ az ICPVTR (International Centre for Political Violence and Terrorism Research (ICPVTR – Politikai Erőszak és Terrorizmus Kutató Nemzetközi Központ)) vezetője szerint a szállodaiparnak azzal a tudattal kell

⁷⁹ LIPPAI – THIEME-ESŐ 2020: 175.

⁸⁰ Rohan Gunaratna a terrorizmus nemzetközi szakértője és a szingapúri Nanyang Technológiai Egyetem Politikai Erőszak és Terrorizmus Kutató Nemzetközi Központjának (ICPVTR) vezetője.

folytatnia a tevékenységét, hogy a terrortámadások bekövetkezése elkerülhetetlen, ezért rugalmasan kell a biztonság kérdésköréhez viszonyulnia. Ennek a paradigma-váltásnak része a biztonságnak a működésük összes területébe történő beépítése, a biztonsági szempontok figyelembevétele már a szállodák tervezésekor és az építészeti megoldásoknál, a személyzet kiválasztásánál és oktatásánál. Hatékonyabb intézkedések és válságkezelési tervek kialakítása szükséges, amelyekbe be kell vonni az állami rendvédelmi és terrorelhárító szerveket is.⁸¹

A szállodaipar idejétmúlt szemlélete szerint a biztonság hiábavaló kiadás, amely növeli a költségeket anélkül, hogy a bevételhez bármit hozzátenne. A szállodák el- leni terrortámadások igazolják a befektetők és a szállodatulajdonosok számára azt, hogy a biztonságra fordított kiadások megtérülnek. Magas fenyegetettség esetén a vendégek nem a legjobb éttermeket vagy a legszebb szobákat keresik, hanem a legbiztonságosabbakat. Minél magasabb a veszélyeztetettség, annál több vendég fogja választani azokat a szállodákat, ahol kiemelt biztonsági intézkedéseket alkalmaznak.

Ugyanakkor a biztonság kialakítása és megőrzése közös ügyünk, amely megállapítás a szállodák esetében (is) különösen érvényes, hiszen a lehetséges kockázatok rendszere meglepő komplexitást mutat, ezáltal ezek minden területet lefedő megelőzése és elhárítása sem valósulhat meg kizárólag egyetlen szereplő tevékenysége által. Megfelelő felkészítéssel és oktatással bármely szervezet alkalmazottai akár egy szálloda védelmének egyik pillérévé válhatnak a biztonság rendszerének egy olyan összetevőjeként, amelyet nem lehet figyelmen kívül hagyni, hiszen ők lesznek azok, akik a legjobban ismerik a közvetlen munkakörnyezetüket. További lényeges elemként kezelendő a különböző rendvédelmi szervekkel való együttműködés, hiszen a cél közös, mert egy ország vagy régió biztonságának csökkenése a társadalom, a piac összes szereplője számára negatív következményekkel jár.

Társadalmunk történéseire, a világunkban zajló folyamatokra, a technológiai megoldások ugrásszerű fejlődésére való tekintettel a kollektív biztonság fejlesztése is megkerülhetetlenné vált. Ennek egyik alapfeltétele a kockázati tényezők objektív felmérése, a megoldásorientált, együttműködésre épülő biztonsági stratégiák kidolgozása, a közös biztonságunk megteremtéséhez szükséges komplex látásmód igénye.

A biztonság megteremtésének és megőrzésének természetesen számtalan „arca” lehet, így tanulmányomban annak terjedelmi korlátaira tekintettel a teljesség igénye nélkül mutattam be a magánbiztonsági szektor térnyerését és szakmai tevékenységének egy kicsiny szegletét. Rámutattam az egyéni és kollektív biztonságtudatosság fontosságára, a magánbiztonsági szolgáltatók megnövekedett és folyamatosan változó tartalmú, a lehetséges fenyegetésekhez igazodó felelősségi körére.

⁸¹ WERNICK–GLINOW 2012: 741.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BALLA Zoltán (2017): *A rendészet alapjai és egyes ágazatai*. Budapest: Dialóg Campus.
- BODA József főszerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus.
- BUDAVÁRI Árpád (2019): Partnerség a rendészetben. *Belügyi Szemle*, 67(6), 85–99. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.6.6>
- CHRISTIAN László (2018): Rendészeti szervek. In JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Online: <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek>
- CHRISTIAN László (2022): *Komplementer rendészet*. Budapest: Ludovika.
- CoESS–INHES (2008): *White Paper – Private Security and its Role in European Security*. Online: www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers
- ERDŐS Ákos (2021): *Pénzügyőri szolgálati ismeretek 2.0*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata.
- Europol (2016): *Changes in Modus Operandi of Islamic State Terrorist Attacks. Review Held by Experts from Member States and Europol on 29 November and 1 December 2015*. Online: www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/changes_in_modus_operandi_of_is_in_terrorist_attacks.pdf
- FINSZTER Géza (2013): A változó rendészet és a rendészettudomány. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 14, 5–12.
- FINSZTER Géza (2018): *Rendészettan*. Budapest: Dialóg Campus.
- HOFFMAN Imre – TATÁR Attila (2015): *Terrorizmus és katasztrófavédelem*. Online: www.vedelem.hu/tanulmany/768
- HORVÁTH Attila – CSABA Zágon (2012): On the Vulnerability and Reliability of Towns and Cities. In CSAPÓ Tamás – BALOGH András (szerk.): *Development of the Settlement Network in the Central European Countries*. Berlin–Heidelberg: Springer, 299–312. Online: http://doi.org/10.1007/978-3-642-20314-5_22
- JASENSZKY Nándor – REGÉNYI Kund Miklós – LIPPAI Zsolt (2021): A biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorrelhárítási és magánbiztonsági szempontból. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 9 (4), 3–17. Online: <http://doi.org/10.32561/NSZ.2021.4.1>
- JENKINS, Brian Michael (2006): *The New Age of Terrorism*. Online: www.rand.org/pubs/reprints/RP1215.html
- KARDOS Zoltánné szerk. (2011): *Turisztikai ismeretek*. Online: https://dtk.tankonyvtar.hu/bitstream/handle/123456789/8154/turisztikai_ismeretek.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- KOVÁCS Tamás (2011): Átmentett vagy megmentett légió? A magyar állambiztonság metamorfózisához, 1989–1990. *Levéltári Közlemények*, 82(1), 61–75.
- KRAJNC Zoltán szerk. (2019): *Hadtudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus.
- LIPPAI Zsolt – THIEME-ESŐ Milán (2020): A szállodák, mint „puha célpontok”. In CSABA Zágon – SZABÓ Andrea (szerk.): *Közös kihívások – egykor és most*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, 160–183. Online: <http://doi.org/10.37372/mrttvpt.2020.1.9>
- LŐRINCZ József – MEZEY Barna (2019): *A magyar börtönügy története*. Budapest: Dialóg Campus.
- ORLOB, Alan (2009a): *Lessons from the Mumbai Terrorist Attacks, Part II. Statement before the Senate Committee on Homeland Security & Government Affairs on Behalf of the Real Estate*

- Roundtable American Hotel and Lodging Association*. Online: www.hsgac.senate.gov/imo/media/doc/012809Orlob.pdf
- ORLOB, Alan (2009b): Protecting Soft Targets in Hostile Environments. Recent Attacks Expose Vulnerabilities. *The Guardian – The Source of Antiterrorism Information*, 11(1), 3–7. Online: www.hsdl.org/?view&did=706275
- PARÁDI ÁKOS – PARÁDI József [é. n.]: *Rendvédelmünk 1867–1945*. Megjelenés alatt (kézirat).
- SANDLER, Todd – ENDERS, Walter (2008): Economic Consequences of Terrorism in Developed and Developing Countries. An Overview. In KEEFER, Philip – NORMAN, Loyaza (szerk.): *Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press, 17–47. Online: <http://doi.org/10.1017/CBO9780511754388.002>
- Special Security Report. The Militant Threat to Hotels* (2009): Online: <https://worldview.stratfor.com/article/special-security-report-militant-threat-hotels>
- SZABÓ Andrea (2012): Kormányhivatal – rendészet? *Magyar Rendészet*, 12(4), 147–154.
- TISZOLCZI Balázs Gergely (2019): Fizikai biztonsági kontrollok tervezésének és alkalmazásának gyakorlata az ISO/IEC 27001 szabvány elvárásainak tükrében. *Magyar Rendészet*, 19(2–3), 233–249. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2019.2-3.12>
- TÓTH Judit (2017): Közrendészeti magánbiztonság és magánrendészet közpénzből. *Belügyi Szemle*, 65(5), 5–24. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.1>
- Tóth László Tibor *ogy. vezérőrnagy, az Országgyűlési Őrség parancsnokának olvasói köszöntője* [é. n.]. Online: www.orszaggyulesiorseg.hu/bemutakozas
- UNWTO (2016): *Tourism Highlights – 2016 Edition*. Madrid: UN World Tourism Organization. Online: <http://doi.org/10.18111/9789284418145>
- VÁRKONYI Zsolt Kristóf főszerk. (2021): *Ezer éves múltunk. A büntetés-végrehajtás az igazság védelmében*. Budapest: BVOP.
- VASS György (2009): Egységes meghatározás a terrorizmusra. *Hadtudományi Szemle*, 2(4), 10–16. Online: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00007/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2009_4_010-016.pdf
- WERNICK, David A. – GLINOW, Mary Ann von (2012): Reflections on the Evolving Terrorist Threat to Luxury Hotels. A Case Study on Marriott International. *Thunderbird*, 54(5), 729–746. Online: <https://doi.org/10.1002/tie.21496>

Egyéb források

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és államtitkárok jogállásáról
2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről
- Állásfoglalás a nemzetközi terrorizmus felszámolását célzó új intézkedések bevezetésének sürgető voltáról. HL C 415/18., 2018. november 15.